



Stibbe

De Administratieplicht

13 april 2010

Karen Harmsen



Stibbe in association with
Herbert Smith and Gleiss Lutz

Inleiding

- Aandacht voor administratieplicht in de zin dat wordt gekeken naar de vraag wat daaronder (minimaal) moet worden verstaan
- Relevant in verband met artikel 2:138/2:248 BW voor zowel bestuurders als commissarissen
- Geen aandacht voor bijzondere vragen rondom de administratie in geval van faillissement

Administratieplicht in de jurisprudentie

- Standaardarrest Hoge Raad inzake administratieplicht is Brens qq/Sarper (HR 11 juni 1993, NJ 1993/713, m.nt. Maeijer)
- Kernoverweging heeft geleid tot volgende standaard in jurisprudentie:

“de administratie moet zodanig zijn dat men snel inzicht kan krijgen in de debiteuren- en crediteurenpositie op enig moment en dat deze posities en stand van de liquiditeiten, gezien de aard en omvang van de onderneming, een redelijk inzicht geven in de vermogenspositie.”
- Deze standaard is te beperkt in het licht van de betekenis van de administratieplicht omdat er in de jurisprudentie nauwelijks betekenis lijkt te worden toegekend aan de woorden “gezien de aard en omvang”

Historie administratieplicht

- De algemene administratieplicht ligt reeds lang vast in de wet:
 - Artikel 8 WvK 1807;
 - Artikel 6 WvK 1838;
 - Artikel 6 WvK 1922;
 - Artikel 6 WvK 1934;
- Administratieplicht betrof eerst alleen de koopman, vervolgens een ieder die een bedrijf uitoefent en is vervolgens uitgebreid tot een ieder (natuurlijk persoon of rechtspersoon) die een bedrijf of zelfstandig een beroep uitoefent
- De algemene administratieplicht ligt nu vast in artikel 3:15i BW
- Voor rechtspersonen geldt daarnaast ook artikel 2:10 BW
 - Voor personenvennootschappen: artikel 7:814 BW (nog in te voeren)
- Daarnaast bevatten bijzondere wetten afzonderlijke administratieplicht

Object van administratieplicht

- Het object van de algemene administratieplicht is:
 - De vermogenstoestand van de (rechts)persoon;
 - en
 - Alles betreffende zijn bedrijf of beroep/werkzaamheden rechtspersoon, naar de eisen van dat bedrijf of beroep/voortvloeiende uit werkzaamheden;
- Resultaat van algemene administratieplicht is:
 - Te allen tijde moeten de rechten en verplichtingen kunnen worden gekend
 - Daarnaast: bewaarplicht, het op papier stellen van een balans en staat van baten en lasten en het beschikbaar kunnen maken van de informatie gedurende de bewaartermijn

Doel van administratie

- Administreren is het systematisch verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens, gericht op het verstrekken van informatie ten behoeve van
 - het besturen en beheersen van een onderneming;
 - het doen functioneren van een onderneming;
 - het afleggen van verantwoording hierover;
- Administratie heeft de volgende betekenissen:
 - Het gehele complex van handelingen dat wordt verricht ten behoeve van het administreren;
 - De neerslag van het administreren, met andere woorden de bij het administreren vastgelegde en verstrekte gegevens;
 - De afdeling die in het bijzonder belast is met het administreren;

Naar de eisen die voortvloeien uit de werkzaamheden

- Artikel 2:10 en 3:15i BW bevatten de zinsnede:

naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden c.q. beroep/bedrijf

- De vraag of aan de administratieplicht is voldaan, mag derhalve afhangen van de werkzaamheden van het beroep/bedrijf/rechtspersoon
- Binnen de juridische literatuur zijn hiervoor nauwelijks aanknopingspunten te vinden
- Voor kwalificatie sluit ik aan bij de leer van Starreveld (typologieën) uit de accountancy literatuur

De typologieën van Starreveld

- De grote variatie in soorten ondernemingen die in de praktijk worden aangetroffen, kan op verschillende manieren worden vereenvoudigd door deze terug te brengen tot een beperkt aantal grondtypen.
- Deze grondtypen zijn vervolgens in een typologie – een systematische onderscheidende karakterschildering – ondergebracht
- Starreveld hanteert de volgende indelingscriteria:
 - Een indelingscriterium, waaraan de indeling van de huishouding naar grondtype is getoetst (bv wel en niet voor de markt producerend)
 - Een volgordecriterium, dat de volgorde bepaalt binnen het indelingscriterium (gekozen is voor een volgorde aan de hand van (interne) controle mogelijkheden)
- Per typologie zijn kenmerkende administraties aan te wijzen

De typologieën van Starreveld (vervolg)

- Hoofdtypen binnen de leer van Starreveld:
 - Handelsbedrijven;
 - Industriële bedrijven;
 - Agrarische bedrijven;
 - Organisaties gericht op massale gegevensverwerking;
 - Dienstverleningsbedrijven;
 - Verzekeringsbedrijven;
 - Banken;
 - (semi-)Overheidshuishoudingen;

Omvang van de onderneming van invloed

- Relevant is ook de omvang van de onderneming op de minimaal te voeren administratie
- Immers, aan de administratie van een kleine winkel moeten andere eisen worden gesteld dan aan de administratie van een groot Albert Heijn filiaal
- Of, aan de administratie van een eenmansadvocatenkantoor mogen andere eisen worden gesteld dan aan de administratie van een groot (internationaal) kantoor
- Lijkt logisch niet nieuwe grootte-criteria te bepalen in aanvulling op de al bestaande criteria van artikel 2:396 en 2:397 BW maar juist daarbij aan te sluiten

Naar de eisen die voortvloeien uit de werkzaamheden

- Betekenis van deze zinsnede is derhalve tweeledig:
 - Soort (aard) van onderneming
 - Omvang van de onderneming
- Dit is terecht overwogen door het Hof in Brens qq/Sarper:
“gezien de aard en omvang van de onderneming”
- Administratie die er minimaal moet zijn om aan de algemene administratieplicht te voldoen, moet hieraan getoetst worden

Brens qq / Sarper

- Onderneming hield zich bezig met het bemiddelen van vrachtvervoer naar en van Turkije;
- Aandeelhouders tevens bestuurder;
- In faillissement zijn tot een totaal bedrag van HFL 727.000 vorderingen ingediend;
- Lijkt derhalve een kleine handelsonderneming;
- Curator heeft accountant gevraagd om oordeel te geven over aangetroffen administratie en of aan de administratieplicht is voldaan;

Brens qq / Sarper

- Uit brief van accountant aan curator volgt het volgende:

“Overigens merken wij op dat gezien de omvang van de onderhavige onderneming en het feit dat de administratieve bescheiden gearhiveerd zijn met de nodige moeite een redelijk inzicht kan houden in de ontwikkeling van het vermogen en van het totaalresultaat. De opbouw van dit totaalresultaat in de voor de manager zo belangrijke informatie omtrent ontwikkeling in omzet, brutomarge en kosten is echter niet zonder meer uit de administratie af te leiden.”

Brens qq / Sarper

- “Kempers&Sarper B.V. hanteert voor zowel de verkopen als voor de inkopen het “rekeningloos” systeem. Hierbij worden de uitgaande verkoopfacturen en de binnenkomenende inkoopfacturen opgeborgen in ordners “nog te ontvangen” en “nog te betalen”. Op moment van ontvangst c.q. betaling worden de betreffende bescheiden overgeheveld naar “ontvangen” c.q. “betaalde” posten. Aldus kan men snel inzicht krijgen in de debiteuren- en crediteurenpositie op enig moment. Deze posities en stand van de liquiditeiten geven gezien de aard en omvang van de onderneming een redelijk inzicht in de vermogenspositie.”

Brens qq / Sarper

- Het hof heeft onder meer op basis van rapportage van door curator ingeschakelde accountant het volgende overwogen:

“daaruit blijkt onder meer dat gezien de omvang van de onderneming en het feit dat de administratieve bescheiden systematisch gearchiveerd zijn men met de nodige moeite een redelijk inzicht kan houden in de ontwikkeling van het vermogen en van het totaalresultaat alsmede dat men aldus snel inzicht kan krijgen in de debiteuren- en crediteurenpositie op enig moment, terwijl deze posities en de stand van de liquiditeiten, gezien de aard en omvang van de onderneming, een redelijk inzicht geven in de vermogenspositie”

Brens qq / Sarper

- Tegen deze overweging is geen cassatieklacht gericht zodat de Hoge Raad deze overweging van het Hof ook niet heeft kunnen toetsen;
- De overweging van het Hof houdt rekening met de “aard en omvang” van de onderneming van Kempers&Sarper B.V.;
- In literatuur en latere jurisprudentie wordt aan de overweging ten onrechte een meer algemene betekenis toegekend, waarbij bij de toepassing voorbij lijkt te worden gegaan aan het feit dat de aard en omvang van invloed is op de minimale administratie;

Van Gils

- Een goede uitzondering op dit punt lijkt de uitspraak van het Hof 's-Hertogenbosch (13 juli 2004, JOR 2004/292)

“(...) Uit de jurisprudentie van de Hoge Raad volgt dat de administratie zodanig moet zijn dat men snel inzicht kan verkrijgen in de debiteuren- en crediteurenpositie op enig moment en dat deze posities en stand van de liquiditeiten, gezien de aard en omvang van de onderneming, een redelijk inzicht geven in de vermogenspositie (Brens qq/Sarper).”

“(...) De bezittingen van VGHR bestonden nagenoeg geheel uit deelnemingen. Gelet op de positie van VGHR als topholding was het om voormelde centrale leiding te kunnen uitoefenen noodzakelijk dat VGHR uit haar administratie snel en voldoende betrouwbaar inzicht kon verkrijgen in de vermogenspositie van VGI. Het vermogen en resultaat van een moedermaatschappij als VGHR is immers een resultante van dat van haar deelnemingen. Indien derhalve de administratie van VGI geen snel en voldoende betrouwbaar inzicht in haar vermogenspositie kon worden verkregen, geldt ditzelfde voor VGHR.”

Conclusies

- Voor de vraag wanneer minimaal aan de administratieplicht is voldaan, moet er meer duidelijkheid komen over de vraag wat “naar de eisen die voortvloeien uit de werkzaamheden/beroep of bedrijf” als bedoeld in artikel 2:10 en 3:15i BW wordt bedoeld
- Terecht is dit door het Hof in Brens qq/Sarper uitgelegd met “gezien de aard en omvang van de onderneming”
- Blijft echter een vaag onderscheid. Ik stel daarom voor om aan te sluiten bij de typologieën van Starreveld en de grootte-criteria uit het Burgerlijk Wetboek en aan de hand daarvan bepaalde minimumeisen te beschrijven
- Geeft meer zekerheid voor bestuurders en commissarissen in relatie tot artikel 2:138/2:248 BW.